PLANETA IEFTINĂ

— "Budget Planet" 1968 —

de Robert Sheckley

Traducerea: ?

- Asta să fie, Orin? întrebă Maudsley.

- Da, domnule, aceasta, răspunse Orin, omul din stânga lui, zâmbind orgolios. Cum vi se pare, domnule?

Maudsley se întoarse încet şi trecu în revistă pajiştea, muntele, soarele, fluviul, pădurea. Faţa lui nu trăda nici o expresie.

- Ce crezi despre asta, Brookside?

Cu voce tremurătoare, Brookside riscă:

- Păi, domnule, cred că Orin şi cu mine am făcut o treabă potrivită. Un lucru nu prea rău, domnule, dacă ţineţi cont că e primul nostru proiect independent.

- Şi tu crezi la fel, Orin? vru să ştie Maudsley.

- Desigur, domnule, îl asigură Orin. Maudsley se apleacă să smulgă un fir de iarbă. Îl mirosi şi îl aruncă. Frământă puţin pământul picioare, apoi privi câteva clipe discul înflăcărat al soarelui. Cu voce măsurată, declară:

- Sunt uimit, de-a dreptul uimit. Dar uimirea mea nu e deloc plăcută. V-am încredinţat constituirea unei lumi pentru unul dintre clienţii mei şi veniţi cu o astfel de tâmpenie! Şi mai aveţi neobrăzarea să vă credeţi ingineri?!

Cei doi subalterni nu răspunseră. Încremeniseră ca nişte şcolari în aşteptarea urechelii.

- Ingineri! repetă Maudsley încărcând cuvântul cu o doză serioasă de kilogrammetri de dispreţ. „Tehnicieni dotaţi cu spirit de iniţiativă, cât şi cu bun simţ practic, în măsură să construiască o planetă în locul şi la timpul dorit.” Recunoaşteţi aceste cuvinte?

- Sunt din afişul publicitar, spuse Orin.

- Aşa e, confirmă Maudsley. Şi chestia asta, după voi, ar fi un exemplu de construcţie practică şi originală?

Cei doi oameni tăceau. Apoi Brookside izbucni:

- Ei bine, domnule, după mine, da! Am examinat cu grijă toate amănuntele. Se cerea o planetă tip 34 Bc4, dar cu unele modificări. Şi este exact ce am construit. Aceasta e numai o parte din întreg, se înţelege. Cu toate că...

- Cu toate acestea văd foarte bine ce aţi făcut şi apreciez exact cât valorează, îl întrerupse Maudsley. Orin! Ce tip de aparat termic aţi folosit?

- Un soare de tipul 05, domnule, spuse Orin. Acela care satisface cel mai bine toate necesităţile termice.

- Cred. Dar, sper că vă amintiţi, trebuie să mai câştigăm şi noi ceva...

- Ne dăm seama, domnule, îl asigură Brookside. Nici noi n-am fi bucuroşi să folosim acest tip de soare pentru un sistem de planete individuale. Dar necesităţile de căldură şi de radiaţii...

- E posibil să nu fi învăţat nimic de la mine? îl întrerupse Maudsley.

Acest tip de stea e superfluu. Hei, voi de colo, făcu el semn la lucrători să se apropie. Dați-o jos!

Muncitorii veniră în fugă cu o scară pliantă. Unul o fixă, iar altul începu să o desfacă de zece ori, de o sută de ori, de un milion de ori. Alți doi oameni alergau în sus pe trepte cu aceeaşi viteză cu care se desfăcea scara.

- Atenție la mânuirea astrului! strigă Maudsley celor doi. Folosiți mănuşile de protecție. Frige!

Cei doi lucrători din capul scării desprinseră steaua, o strânseră binişor şi o aşeză în interiorul unei cutii frumos capitonate pe care scria: „Stea. Manipulați cu atenție!"

Îndată ce închiseră capacul totul deveni negru.

- Cum e posibil ca nimeni de aici să nu aibă puțin bun simț! urlă Maudsley. Lua-v-ar dracu' pe toți! Să fie lumină!

Şi astfel, îndată, se făcu lumină.

- E bine aşa, bombăni Maudsley. Soarele acela de tip 05 să fie returnat la depozit. Pentru o trebuşoară ca asta merge bine şi o stea de tip G13.

- Dar, domnule, obiectă, enervat, Orin...

- Ştiu ce vrei să spui, îi tăie vorba Maudsley. Tocmai aici trebuie să folosiți spiritul vostru de inițiativă. Apropiați steaua ceva mai mult!

- Da, domnule, va încălzi, aprobă Brookside. Dar va emite radiații care nu vor avea spațiu suficient pentru a se dispersa fără a produce daune. Şi asta ar putea omorî întreaga specie care va veni să locuiască planeta.

Scanând cuvintele, Maudsley întrebă:

- Brookside, insinuezi cumva că stelele de tip G13 sunt periculoase?

- Nu, nu asta am vrut să zic. Am vrut să zic că pot fi şi periculoase, întocmai ca orice alt lucru din Univers, dacă nu sunt luate precauțiunile necesare.

- Aşa e mai bine, bombăni Maudsley.

- Precauțiunile necesare, continuă Brookside, comportă în acest caz necesitatea de a purta costume protectoare din plumb, cu o greutate de douăzeci şi cinci de kilograme fiecare. Ceea ce nu ar fi prea practic, dat fiind că exemplarul mediul al acestei specii cântăreşte numai patru kilograme.

- Asta îi priveşte! i-o reteză Maudsley. Nu noi trebuie să-i învățăm cum să se aranjeze ca să poată trăi! Dacă am judeca aşa, de câte ori s-ar împiedica de o piatră pusă de mine pe planeta lor, vina ar fi a mea, nu-i aşa? Şi apoi, nu au nici o nevoie să poarte costume de plumb. Pot achiziționa unul dintre accesoriile mele facultative, un paravan solar care anulează efectele radiațiilor.

Ambii tehnicieni zâmbiră încurcați. Dar Orin îndrăzni timid:

- Îmi amintesc, domnule, că e vorba de o specie din acelea nițeluş subdezvoltate. Poate nu-şi pot permite un paravan solar...

- Ei bine, dacă nu imediat, poate în viitor, spuse Maudsley. De altfel, radiațiile acestea nu sunt instantaneu letale. Chiar cu radiații, acele ființe pot conta pe o durată medie de ani care se cifrează, mi se pare, în jur de nouă virgulă trei, ceea ce ar trebui să fie suficient pentru oricine...

- Da, domnule, aprobară cei doi asistenți, nu prea convinşi.

- Să mergem mai departe, spuse Maudsley. Ce înălțime au munții de colo?

- În medie, nouă sute de metri deasupra nivelului mării, spuse Brookside.

- Asta înseamnă patru sau cinci sute mai mult decât e necesar, spuse Maudsley. Ce, credeți că munții cresc în copaci? Tăiați-i, şi ce prisoseşte trimiteți imediat înapoi la depozit!

Brookside scoase un carnețel şi notă modificarea ce trebuia făcută. Maudsley continua să se plimbe în sus şi în jos, privind şi încruntându-se.

- Copacii ăia cât timp trebuie să țină?

- Opt sute de ani, domnule. Sunt ultimul model de măr-stejarifer, cel mai perfecționat. Dau fructe, umbră, nuci, băuturi răcoritoare, trei feluri diferite de fibre utile, furnizează un material de construcție excelent, păstrează bine terenul şi ...

- V-ați înțeles să mă ruinați? urlă Maudsley. Două sute de ani sunt mai mult decât suficienți pentru un copac. Extrageți o parte din „elanul lor vital” şi înmagazinați-l în acumulatorul de forță existențială. Ce, le dăm copaci sau casete cu comori? Şi vacile alea, a cui a fost ideea să le pună acolo?

- A mea, domnule, spuse Brookside. M-am gândit că locul ar avea... un aspect mai primitor.

- Prostule, spuse Maudsley. Momentul de a face ca o planetă să pară primitoare e înainte de vânzare, nu după! Asta a fost vândută goală, nu mobilată! Puneți imediat vacile alea în rezervorul cu protoplasmă.

- Da, domnule. Iertați-ne, domnule. Altceva?

- Ar mai fi cel puțin zeci de mii de lucruri care nu merg, spuse Maudsley. Dar acelea le veți găsi voi, sper. Chestia asta, de exemplu, ce anume este? adăugă, arătându-l pe Carmody. O statuie? La ce serveşte? Trebuie să cânte o melodie sau să recite o poezie la sosirea noii specii?

- Domnule, eu nu fac parte din lumea aceasta, preciză Carmody. M-a trimis un prieten al dumneavoastră, Melichronos, şi încerc doar să găsesc drumul spre planeta mea...

Era evident că Maudsley nu auzea nici un cuvânt din cele ce-i spunea Carmody. Asta reieşea din faptul că, în timp ce Carmody se trudea să-i explice, el spunea:

- Orice ar fi, nu era prevăzut în devizul planetei; aşa că puneți-l în rezervorul de protoplasmă împreună cu celelalte vaci.

- Hei! Urlă Carmody, în timp ce muncitorii îl apucau de braţe, ridicându-l, hei, un moment! Eu nu fac parte din planeta asta! M-a trimis Melichronos! Opriţi-vă, aşteptaţi, ascultaţi-mă!

- Ar trebui să vă fie ruşine la amândoi, continuă Maudsley ignorând strigătele lui Carmody. Ce anume trebuia să reprezinte lucrul acela? Poate vreo podoabă de lux a ta, Orin?

- Nu, spuse Orin. Nu l-am pus eu.

- Atunci a fost ideea ta, Brookside?

- Îl văd pentru prima oară în viaţă, şefule.

- Hm, bombăni Maudsley. Sunteţi doi idioţi, dar asta nu înseamnă că sunteţi şi mincinoşi. Hei, strigă el după muncitori, aduceţi-l aici! Ajunge, calmează-te, ce dracu'! spuse apoi Maudsley către Carmody, care tremura din cap până în picioare. Nu pot să stau aici şi să aştept până îţi trec crizele isterice! Ţi-e mai bine? Atunci vrei să-mi explici ce anume făceai pe proprietatea mea? Eşti un intrus şi aş avea tot dreptul să te transform în protoplasmă. ..

****

- Înţeleg, spuse Maudsley când Carmody termină de explicat. E o poveste interesantă. Deci, acum eşti aici în căutarea unei planete care se cheamă... Terra, nu-i aşa?

- Exact, domnule, spuse Carmody.

- Terra, repetă Maudsley meditativ, scărpinându-se în cap. Eşti norocos, am impresia că-mi amintesc de locul acela!

- Sunteţi sigur, domnule Maudsley?

- Da, da, sunt absolut sigur. E o planetă mică, verde şi populată de o specie de umanoizi monomorfi, asemănători cu tine. Aşa e?

- Exact aşa, aprobă Carmody.

- Mi-o amintesc bine, deoarece în timpul construcţiei acelei planete am inventat şi ştiinţa. E o poveste care probabil te va amuza.

Se întoarse apoi spre subalternii săi:

- Iar voi, staţi şi ascultaţi. Cine ştie dacă nu veţi avea ceva de învăţat...

Nici unul nu şi-ar fi permis să-i nege lui Maudsley dreptul de a povesti o anecdotă. Aşa încât Carmody şi cei doi ingineri ciuliră urechile, iar Maudsley începu.

- Pe vremea aceea eram încă un mic antreprenor. Aranjam o planetă ici, una colo şi se întâmpla să-mi pice şi câte o stea de mici dimensiuni. Dar lucrul mergea greu, clienţii erau întotdeauna nemulţumiţi, plini de pretenţii, şi pentru a-i face să plătească trebuia să transpir de zece ori. Pe vremea aceea era treabă grea să-i mulţumeşti pe clienţi; îşi găseau să râdă chiar şi de cele mai mici amănunte. „Schimbă asta, cealaltă nu-i bine, de ce apa

trebuie să curgă în jos, gravitația e prea mare, aerul cald se ridică în loc să coboare...” O lamentare nesfârşită!

Eu, pe atunci, eram foarte naiv. Mă trudeam să explic motivele practice şi estetice a tot ceea ce făceam, şi între întrebări şi explicații, sfârşeam prin a pierde mai mult timp decât pentru munca în sine. Prea multe capricii, prea multă pălăvrăgeală... îmi dădeam seama că trebuie să găsesc un remediu, dar nu ştiam care.

Apoi, puțin înainte de proiectul Terrei, am început să întrevăd un mod complet nou de a trata cu clienții. M-am surprins mormăind: „Forma urmează funcțiunii”. Îmi plăcea cum sună acea propoziție. Apoi, totuşi, m-am întrebat: „De ce forma trebuie să urmeze funcțiunii?” Şi explicația pe care mi-o dădui mie însumi fu: „Forma urmează funcțiunii pentru că aşa vrea o lege imuabilă a naturii, lege care este una dintre axiomele ştiinței aplicate”. Altă formulă care mi-a plăcut, chiar dacă nu avea prea mult sens.

Dar asta n-avea importanță. Important era că făcusem o nouă descoperire. Fără să ştiu, dădusem peste arta publicității şi a abilității de a vinde şi descoperisem găina cu ouă de aur, adică determinismul ştiințific.

Terra a fost prima verificare, şi pentru asta nu o voi uita niciodată...

Venise să-mi comande o planetă un domn bătrân şi înalt, cu ochi sfredelitori şi o barbă lungă şi albă. Am executat-o rapid, în şase zile parcă, şi am crezut că totul s-a terminat aici. Era una dintre obişnuitele planete ieftine, şi mai dădusem rasol pe ici, pe colo. Dar ascultând văicărelile proprietarului ai fi zis că l-am jefuit.

- De ce sunt atâtea cicloane? protesta el.

- Fac parte din sistemul de circulație atmosferică, i-am explicat. Să fiu sincer, din cauza grabei uitasem să pun o supapă de siguranță la instalația de circulație a aerului.

- Planeta e trei sferturi acoperită cu apă, se tângui clientul meu, în timp ce eu îți specificasem că proporțiile trebuiau să fie o parte de apă la patru părți de uscat.

- Ei bine, nu am putut ține cont de asta, i-am replicat. Nici nu-mi aminteam unde pusesem pedantele lui precizări; trebuia să fiu nebun să respect aşa ceva la un proiect absurd de planetă individuală.

- Şi bucățica de uscat pe care mi-ai lăsat-o ai umplut-o cu deşerturi, terenuri pietroase, jungle şi munți, ripostă bătrânul domn.

- Asta dă efect scenic, am remarcat eu.

- Şi cine ți-a cerut să faci scenografie? tună clientul. Înțeleg un ocean, o duzină de lacuri, o pereche de fluvii, unul sau două lanțuri de munți. Atât cât să înfrumusețeze un pic planeta, să o decoreze şi să dea astfel locuitorilor o senzație de varietate şi bunăstare. Dar ceea ce ai făcut dumneata e o grozăvie!

- Există un motiv, i-am explicat. În realitate, pentru a nu depăşi bugetul, fusesem obligat să folosesc munți recondiționați, o cantitate de fluvii şi oceane ca umplutură şi o pereche de deşerturi pe care le

cumpărasem de la Ourie, negustorul galactic de vechituri. Dar asta nu o puteam spune clientului.

- Ce motiv, care motiv? striga acesta scos din sărite. Ce voi spune poporului meu? Trebuie să instalez o întreagă specie pe acea planetă. Poate chiar două sau trei. Vor fi oameni făcuţi după chipul şi asemănarea mea, şi se ştie foarte bine că oamenii sunt inteligenţi, aşa cum sunt şi eu. Ce le voi spune atunci?

Ei bine, aveam pe vârful limbii ceea ce le putea spune, dar nu voiam să par vulgar, aşa că m-am prefăcut că meditez. Şi, ia te uită ce întâmplare, meditai de-adevăratelea. Aşa am descoperit regina, împărăteasa formulărilor.

- Spuneţi-le nici mai mult, nici mai puţin decât adevărul ştiinţific, i-am răspuns. Spuneţi-le, că, din punct de vedere ştiinţific, tot ceea ce este, trebuie să fie.

- Cum? făcu el.

- E determinismul, i-am explicat, inventând pe loc acel termen, sub inspiraţia momentului. Un pic exotic poate, dar e foarte simplu. Ca să zic aşa, forma urmează funcţiunii; prin urmare, planeta dumneavoastră este exact cum trebuie să fie pentru motivul foarte simplu că există. Apoi, ştiinţa e invariabilă; deci dacă ceva nu este invariabil, nu este ştiinţă. Şi în fine, orice lucru urmează reguli determinate. Nu e totdeauna posibil să se descopere care sunt regulile, dar putem fi siguri că de existat există. Este evident că nimeni nu trebuie să se întrebe vreodată: „de ce aşa şi nu invers?”, ci fiecare trebuie să se întrebe: „cum funcţionează?”.

Bătrânelul începu să-mi pună întrebări cam viclene, de persoană inteligentă. Dar nu ştia prea multe în materie de construcţii; el se pricepea la etică, morală, religie etc. Aşa că nu reuşea să-mi ţină piept cu obiecţii într-adevăr eficace. Era unul dintre tipii aceia care îndrăgesc definiţiile abstracte, din care cauză începu să repete:

- Ceea ce este, e ceea ce trebuie să fie. Hm, într-adevăr, fascinant ca formulă şi nu lipsită de o patină de stoicism. Voi încorpora unele din aceste fericite intuiţii în lecţiile ce le voi ţine poporului meu... Dar cum se poate împăca această fatalitate a ştiinţei cu liberul arbitru pe care vreau să-l ofer oamenilor mei?

Ei bine, de data asta, bătrânelul mă luase prin surprindere. Dar am surâs, am tuşit pentru a avea timp să reflectez şi am declarat:

- Dar e clar!

E un răspuns care, deşi limitat, face întotdeauna impresie.

- O fi clar, aprobă el. Totuşi eu încă nu pricep.

- Acest liber arbitru pe care intenţionaţi să-l daţi oamenilor dumneavoastră nu este, în felul său, un soi de fatalitate?

- L-am putea considera şi aşa. Dar diferenţa...

- Şi apoi, mă grăbii eu să-l întrerup, de când liberul arbitru şi fatalitatea sunt incompatibile?

- La prima vedere par incompatibile, obiectă el.

- Numai pentru că dumneavoastră nu înțelegeți știința, am replicat executând chiar sub nasul lui încovoiat vechiul truc al celor trei cărți de joc. Vedeți, distinse domn, una dintre legile de bază ale științei e că destinul își pune amprenta pe orice lucru. Destinul, după cum dumneavoastră știți prea bine, este echivalentul matematic al liberului arbitru.

- Dar ceea ce spui dumneata este absolut contradictoriu, obiectă el.

- Contradictoriu și trebuie să fie, l-am asigurat Contradicția e o altă regulă fundamentală Universului. Contradicția generează antagonism fără de care totul ar ajunge în stadiul de entropie. Dacă lucrurile n-ar exista într-o stare de contradicție aparent ireconciliabilă, n-am putea avea nici o planetă și nici un univers.

- Aparent?

- Dar se înțelege, am spus. Contradicția, pe care, provizoriu, o putem defini ca existența în realitate a perechilor de contrarii, nu este ultimul cuvânt în materie. De exemplu, să presupunem o sigură o singură tendință izolată. Ce anume se întâmplă când împingem o tendință la limită?

- N-am nici cea mai mică idee, mărturisi bătrânul. Lipsa de date specifice în discuții de acest gen...

- Se întâmplă, l-am întrerupt eu, că tendința se transformă în contrariul ei.

- Vorbești serios? mă întrebă, complet dezorientat.

Aceste spirite religioase sunt ca pisoii atunci când încearcă să se măsoare cu știința.

- Dar așa este! l-am asigurat. Vă pot proba în laborator, deși demonstrațiile sunt puțin cam plictisitoare...

- Te cred pe cuvânt, declară bătrânul domn. La urma urmei am făcut o convenție.

Era cuvântul pe care-l folosea totdeauna pentru a desemna noțiunea de contract. Înseamnă același lucru, dar suna mai bine.

- Perechi de contrarii, repetă gânditor, determinism. Lucruri care se transformă în contrariul lor. Mă tem că-i cam complicat.

- Dar este și estetic, am remarcat. Însă n-am terminat discursul asupra transformării extremelor...

- Te rog, continuă...

- Mulțumesc. Cum ziceam, avem entități, adică lucrurile care persistă în mișcarea lor atâta timp cât nu intervin factori externi. Și uneori, experiența mi-a dovedit-o, chiar după intervenția factorilor externi... Fapt este că entropia împinge un lucru către contrariul său. Dacă un lucru este împins către contrariul său, înseamnă că toate lucrurile sunt împinse către contrariile lor, pentru că știința e coerentă, începeți să înțelegeți acum conceptul? Avem toate aceste contrarii care nu fac altceva decât să se

schimbe ca fricoşii, devenind propriile lor contrarii. La un nivel mai înalt de organizare avem grupe de contrarii care urmează exact aceeaşi filieră. Şi tot aşa, pe măsură ce urcăm. Am fost clar până aici?

- Da, mi se pare că am înțeles.

- Foarte bine. În acest punct se iveşte spontan o întrebare: asta-i tot? Adică, nu există nimic altceva în afara acestor contrarii ocupate să se întoarcă pe dos, întâi într-un sens şi apoi în celălalt? Aceste contrarii care zvâcnesc încoace şi încolo ca nişte foci dresate sunt numai un aspect a ceea ce se întâmplă în realitate. Pentru că, şi aici am făcut o pauză, ca să reîncep cu voce profundă şi solemnă, pentru că există o înțelepciune care vede dincolo de conflictul şi de tumultul lumii fenomenologice. O înțelepciune, dragă domnule, capabilă să privească prin calitatea iluzorie a acestor lucruri reale şi să descopere dincolo de ele mecanismele cele mai complexe ale Universului, care se bucură de o stare de măreață şi minunată annonie.

- Cum poate să fie un lucru, în acelaşi timp, iluzoriu şi real? a vrut să ştie el; trebuie să recunosc că nu-i scăpa nimic!

- Eu nu vă pot răspunde la întrebări de acest gen! Nu sunt decât un umil serv al ştiinței. Văd ceea ce văd şi acționez în consecință. Dar poate, în spatele tuturor acestora, este o rațiune etică.

Bătrânul stătu să se gândească o bucată de vreme, şi vedeam bine cum se lupta îndârjit cu sine însăşi. Lucid cum era, prindea din zbor orice eroare de logică, şi erau multe dintr-astea în raționamentele pe care le folosisem! Dar, ca toți intelectualii, era fascinat de contradicții şi nu ştia să reziste la tentația de a le încorpora în sistemul său. În privința formulelor pe care i le propusesem, pe de o parte bunul simț îi spunea că lucrurile nu puteau fi aşa complicate şi contorsionate, pe de altă parte cerebralismul înnăscut îi zicea că lucrurile păreau, într-adevăr, foarte complicate, dar că, poate, dedesubtul dedesubturilor era un principiu unificator facil. Sau dacă nu tocmai un principiu, cel puțin o bună, solidă morală. Şi, ca şi cum n-ar fi ajuns atât, reuşisem să-l prind în undița mea servindu-mă de cuvântul „etică” drept momeală. Pentru că acel bătrân gentleman era un adevărat fanatic al eticii, era impregnat cu etică până la saturație; s-ar fi putut numi mai bine „domnul Etică”. Astfel, din pură întâmplare, îi furnizasem ideea că tot universul ar fi o serie de piedici şi de contradicții, întregul vărsându-se într-o ordine etică de tipul cel mai rafinat şi mai elevat.

- În toate acestea există ceva foarte, foarte profund, la care nu mă gândisem, observă el după o scurtă tăcere. Era în intenția mea să-mi instruiesc poporul numai în Etică şi să concentrez atenția oamenilor asupra interogațiilor morale de neocolit, de tipul „de ce” şi „cum” trebuie un om să trăiască, fără să dau atenție la ceea ce constituie materia vie; voiam să fac exploratori preocupați să sondeze profunzimile bucuriei, fricii, milei, speranței disperării în loc de savanți dedicați examinării stelelor şi picăturilor de ploaie, care să formule ipoteze teoretice grandioase bazate pe rezultatele cercetărilor lor. Îmi dădeam seama, desigur, de existența Universului, dar îl consideram superfluu. Acum, dumneata mi-ai modificat punctul vedere.

- Eu nu intenționam să vă creez probleme. M-am gândit numai să vă prezint lucruri care...

Bătrânul domn zâmbea.

- Prezentându-mi aceste probleme, m-ai scutit de necazuri mai mari. Eu pot crea după chipul şi asemănarea mea, dar nu vreau să creez o lume populată de versiuni în miniatură ale „eu”-lui meu. Țin foarte mult la liberul arbitru, şi oamenii mei îl vor avea, spre gloria şi nefericirea lor. Vor avea şi această inutilă jucărie lucitoare pe care dumneata o numeşti ştiință şi o vor ridica la rang de divinitate nedeclarată. Contradicțiile fizicii, abstracțiile îi vor fascina. Se vor dedica cunoaşterii acestor lucruri şi vor uita să-şi exploreze misterele propriei lor inimi. Dumneata ai fost cel care m-a convins de aceasta şi îți mulțumesc că m-ai convins la timp.

Tot discursul acela frumos avea ceva ce m-a făcut să mă înfior. Pentru că îmi dădeam seama, deşi bătrânul nu era legat de alte personaje importante, avea totuşi stil de Mare Senior. Ceva îmi spunea că un astfel de tip ar fi putut să-mi facă necazuri nesfârşite, şi înțelegeam că ar fi putut-o face cu câteva vorbe, cu o simplă frază, dar înfiptă ca o săgeată în creierul meu, fără să mă mai pot elibera de ea vreodată. Şi perspectiva asta mă cam speria.

Evident, amicul mi-a citit gândurile, pentru că îmi spuse:

- Accept fără rezerve lumea pe care mi-ai construit-o, va servi mult mai bine scopului meu aşa cum este. Cât despre imperfecțiunile şi defectele pe care dumneata ai reuşit să le strecori, le accept şi pe acelea şi-ți sunt chiar îndatorat. Ți le voi plăti şi pe ele, liniştește-te.

- Îmi veți plăti greşelile? Cum?

- Acceptându-le fără discuție, spuse el. Plecând imediat la treburile mele şi ale poporului meu.

Am rămas un pic dezorientat. Se ducea, fără o mulțumire pentru mine, fără un cuvânt de rămas bun. Din punct de vedere dialectic învinsesem eu, dar ultimul cuvânt îl avusese el. Ştiam ce vrusese să zică: respecta contractul încheiat cu mine şi cu asta nu mai aveam nimic de împărțit. Din punctul său de vedere acea concediere trebuia să fie o pedeapsă. Natural, aşa o vedea el. Ce nevoie aveam eu de un cuvânt de-al lui? Desigur, mi-ar fi făcut plăcere. Aşa că un timp am continuat să-l caut. Dar era clar că el nu ținea să mă vadă. Ei şi? Câştigasem binişor cu planeta aia şi chiar dacă mai modificasem un pic contractul pe ici, pe colo, în general îl respectasem. Obținerea unui câştig e prima datorie pe care o ai față de tine însuți. Dacă ai hotărât asta, e inutil să-ți mai mănânci ficații în privința consecințelor. Concluzia care se desprinde din toate acestea şi pe care vreau ca voi, băieți, să o ascultați cu toată atenția este următoarea: ştiința e plină ochi de reguli pentru că eu am inventat-o aşa. De ce am făcut asta? Deoarece, pentru cine ştie să le manevreze, regulile sunt o adevărată mană, aşa cum mulțimea legilor e o adevărată mană pentru specialiştii în drept. Reguli, doctrine, axiome, legi şi principii ale ştiinței există pentru a vă fi de ajutor, nu pentru a vă împiedica. Ele au unicul scop de a vă furniza motive pentru tot ceea ce faceți. De altfel, în bună parte, sunt adevărate, mai mult

sau mai puțin, şi tocmai aici e ajutorul.

Aşa că țineți minte: acele reguli servesc pentru a vă ajuta să explicați clientului cele făcute după ce le-ați făcut, nu înainte. Când aveți de executat un proiect, executați-l cum vă vine mai bine; apoi adaptați regulile la fapte şi nu viceversa.

Şi amintiți-vă că acele reguli există ca barieră verbală contra celor care vin să vă întrebe. Dar voi nu trebuie să le considerați o barieră! De la mine ați învățat că munca noastră este, prin forța lucrurilor, inexplicabilă. Să ne limităm deci la a o face - uneori va reuşi, alteori nu.

Cel mai rău va fi dacă veți încerca să vă explicați vouă înşivă de ce se întâmplă aşa şi nu altminteri. Niciodată să nu vă întrebați şi, mai presus de orice, niciodată să nu vă treacă prin minte că ar exista o explicație. Ne-am înțeles?

Cei doi asistenți aprobară cu tărie. Păreau iluminați, ca ființele care au descoperit un nou crez. Ba, Carmody era gata să pună pariu că cei doi tineri zeloşi învățaseră pe de rost până şi ultimul cuvânt al Constructorului - şi acum se vor grăbi să ridice acele cuvinte la rang de regulă!

[*Originally published in „Fantasy & Science Fiction” Mar. 1968*]